DIPRESCOM
Village Kibaru
B.P.24, BAMAKO,
Mali
CCP: 0155
Tel. 22.21.04
MALI KANW KUNNAFONISEBENW BARRADA

kibaru

San 21nan Sɛtanburu - san 1993
A sɔngɔ: DƆRƆME 10 - N° 250

A bɛ bɔ kalo o kalo "AMAP" ka yamaruya kɔnɔ - Hakɛ : 16.000
"AMAP" kuntigi : Gawusu DARABO - Dilanbagaw kuntigi: Amadu GAŊI Kante - Sɛbɛnbagaw kuntigi: Basiriki TURE

1960 MALI YE SAN 33 SƆRƆ 1993

NI JAMANA DESEKOW CAYARA YERETA HEREKOW BE DƆGƆYA

(ɲɛ 4 ni 5)

BALIKUKALAN TƆGƆLADON DIŊƐ KƆNƆ

(a kunnafoniw bɛ ɲɛ 2 ni 3 la)

KAYIDAMA KERA MUSOTƆGƆTIGI YE

(ɲɛ 8)

MALI NI " UNESCO KA BAMAKƆ " SEMINERI "

(ɲɛ 6 ni 7)

Balikukalan tɔgɔladon

Wolokankow ni balikukalankow dondala kuma fɔko fɔlɔ, o san 28 de ye ŋinan, san 1993 ye. A kuma fɔra TEHERAN dugu de kɔnɔ, n'o ye IRAN jamana faaba ye. A fɔra kunbɛn min kɛnɛ kan, o baaraw kuncɛdon, n'o bɛnna san 1965 sɛtanburukalo tile 8 ma, o don kelen de sugandira, k'o wele diŋɛ jamanaw bɛɛ kɔnɔ, ko balikukulan tɔgɔladon.

San o san, diŋɛ jamanaw bɛɛ b'o don sanyɛlɛma kunbɛn gintanw de labɛn, ni "8 SETANBURU" don sera. A don sugandili bɛ faamuya sira fila kan. A fɔlɔ : o ye bɛn kɛdon ye, wolokankow ni balikukalankow dondala kan. A filanan : o y'a kunbɛn kɛnɛ wasa cogo ye. Diŋɛ jamanaw bɛɛ lajɛlen kalankow minisiriw n'u ka mɔgɔ faamuyalenw de tun b'a kɛnɛ kan. O kɛnɛ tun labɛnna diŋɛ jamana hɔrɔnyalenw ka kelenyatɔnba "ONU" bolofara "UNESCO" fɛ, min ŋɛsinnen bɛ kalankow, sekow, dɔnkow ani ŋininikow basigili ma, dugukolo kan.

A kunbɛn tun ŋɛsinnen bɛ mun ni mun ma ? A tun ŋɛsinnen bɛ wolokanw de ma fɔlɔ, k'olu siginindenw dantigɛ, ka balikuw kalan n'olu ye, "kalanjɛ" ani "jaate" siraw kan. A tun ŋɛsinnen b'o kalan ni sɔrɔkow daliŋɔgɔnna de ma, tugun, walasa, yiriwali fɛɛrɛ tigɛlɛnw ka se ka sira sɔrɔ, jamanaw kɔnɔ. O sirasɔrɔko fɔra, k'a gɛlɛya jamanaw bɛɛ ma, sanko dɛsɛbagatɔ jamanaw, minnu sɔrɔkɛlaw, n'o ye cikɛlaw ye, olu fanba bɛɛ ye balikulamɔgɔ kalanbaliw ye. An bɛɛ b'a dɔn ko kalanbaliya ye dibi de ye, sɔrɔ ŋɛnama tɛ kɛ dibi min kɔnɔ, bawo, mɔgɔ kalanbali ka fɛɛrɛ tigɛtaw ka dɔgɔ kojugu.

Walasa dɛsɛbagatɔ jamanaw balikulamɔgɔw ka kalan, teliya la, ka sɔrɔ bugunnenw kɛ, i n'a fɔ sɔrɔ minnu b'u yɛrɛw n'u ka denbayaw an'u ka jamanaw bɛɛ nafa, ŋɔgɔn fɛ, o kalan sira teliman jate minɛra k'o kɛ balikukalan kɛli ye, wolokanw na. O de nana ni balikulamɔgɔ cɛmanw n'a musomanw ka kalanw sinsinni ye, u ka baaraw kɛcogow kan, cogoya la, min bɛ se, ka wele ko baarakalan. O bɛ faamuya, bawo, faransikan min bɛ kalan lɛkɔlisow kɔnɔ, o ŋɛsinna denmisɛnninw ma, cogoya la, min taara, ka balikuw bolo dan. Jateminɛ la, a bɛ se, ka fɔ, ko denmisɛnninw bɛ ka dɔnniya kalan kuntaalajan de kɛ, k'a sɔrɔ balikuw, olu bɛ ka sɔrɔ kɛcogo kalan kuntaalasurun de kɛ. A b'i n'a fɔ : "donnatɛmɛn" kalan ani "siniŋɛsigi" kalan.

Balikukalan kɛkun wolokanw na, an'o wolokan yɛrɛw doncogo da la, olu fɛɛrɛw sabatira, nin cogo de la.

Kabin'o kɛra, dɔnnikɛlaw y'u ŋɛsin wolokanw siginikow ma. O dun y'a sɔrɔ, Afiriki bɛɛ kɔnɔ, jamana saba tun cɛsirilen bɛ kalanbaliya dibi kɛlɛli fɛ, ka tɛmɛn jamana tɔw bɛɛ kan. O ye IRAN, MALI ani ALIZERI ye.

Nka, olu tun b'u ka baara kɛ faransikan de la, wolokanw nana bila min nɔ na, san 1968 waati la. O nɔnabila baara teliyali de kɛr'o jamana saba sugandikun ye, balikukalanko la, Afiriki kɔnɔ. Mali ye nɔ minnu b'a la, ka jɔyɔrɔ ni tɔgɔ minnu sɔr'a la, olu dogolen tɛ mɔgɔ si la, diŋɛ kɔnɔ, k'a masɔrɔ Mali balikukalan baarada "DNAFLA" an'o ka walew dafalan, n'o ye "KIBARU" ye, olu fila bɛɛ ye "UNESCO" ka medayi sɔrɔ. O ma kɛ gansan, bawo, "DNAFLA" ni "KIBARU" kɛra jamana tɔw ka balikukalan karamɔgɔw n'u ka kunnafonilaselaw ka baaradegeyɔrɔw ye, kabin'a kow daminɛra, fo ka se sisan ma. Mali balikukalansow, a balikukalandenw n'a animatɛriw ka ca ni yɔrɔ bɛɛ taw ye. A yɛrɛkalannaw bɛ ka baara suguya bɛɛ kɛ, sisan, operasɔnw kɔnɔ, baara minnu b'u bɛɛ bɔli semɛntiya, kalanbaliya dibi la, i ko duguyiriwajɛkulusigi, sannifeere, kɛnɛyamatarafali, fangabolosɛbɛndilanni, n'o dɔw ye gatigisɛbɛn, furusɛbɛn ani wolosɛbɛn n'a tɔw bɛɛ ye. Mali de fɔlɔ ye wolokanw kalanni sifilɛ jukɔrɔkalanbolow denmisɛnninw

Furancɛjan bɛ Mali ni yɔrɔ tɔwcɛ

kun, k'a sabati forobabaaradaw ni kɛnyɛrɛyebaaradaw ani sɔrɔdasikunda.
Kuma lasurunya la, Mali sera ka wolokanw kalanni yiriwa, k'a lawɛrɛ, k'a sankɔrɔta, ka se hakɛ la, min kɛra jamanakɔnɔmɔgɔ bɛɛ kunko ye, bawo, bɛɛ kelen-kelen sera, k'a faamuya, k'an danbe basigilan y'an wolokanw de ye, minnu dondalacogo ŋuman kelen si t'u sɛbɛnni n'u kalanni bɔ.
O de kɔsɔn, sɛbɛn minnu bɛ bɔ Mali jamanadenw wolokanw na, n'u ŋɛsinnen bɛ kalansira caman ma, i ko kalanjɛw, jatew, kunnafoniw, maanaw, nsirinw, sekow, dɔnkow, tarikiw ani lawale kokɔrɔ nafamaw, olu ka ca ni jamana tɔw taw fana ye, bawo, furancɛjan bɛ Mali n'o jamanaw cɛ wolokanw dondala la. Mali ye wolokan minnu siginidenw jatew minɛ, k'u sɛbɛn fo ka baara kɛ n'u ye, o ka ca kosɛbɛ. Bamanankan, fulakan, soninkekan, burudamɛkan, kɔrɔbɔrɔkan, bozokan, kaadɔkan, sinafɔkan ani wolokan misɛnni wɛrɛw de ye "DNAFLA" ka baaraakɛlanw ye sisan, k'a masɔrɔ "DNAFLA" de ye wolokanw sɛbɛncogo dantigɛlibaga yamaruyalen ye Mali kɔnɔ. A baarada ka mɔgɔ faamuyalenw de bɛ sugandi, ka mɔgɔ dɔw kalan, cikɛbugudaw ani dugubaw kɔnɔ. Olu yɛrɛw bɛ mɔgɔ wɛrɛw kalan. Olu fana bɛ dɔwɛrɛw kalan. A bɛ k'o cogo de la, fo kalan ka se bɛɛ ma, jamana kɔnɔ.
An bɛ waati min na sisan, jateminɛlaw ye yɛrɛkalannaw hakɛ kɛ mɔgɔ 75.000 de ye bamanankan na, minnu bɛ se ka "KIBARU" kalan, ka tila, k'u sigiyɔrɔw kunnafoniw sɛbɛn, k'u lase "KIBARU" ma, Bamako. O fana ye balikukalan nafa dɔ ye, bawo, hali ni mɔgɔw tɛ ŋɔgɔn yelen dɔn, u bɛ bɔ ŋɔgɔn ka walew kalama "KIBARU" kɔnɔ. O baara ŋɔgɔn ka dɔgɔ, farafinna kɔnɔ bi. A ŋɔgɔn baara yɛrɛ bɛ sen na, yɛrɛkalanko sira la, k'a ŋɛsin fulakanfɔlaw ka kunnafonisɛbɛn, "KABAARU" ma, ani soninkekanfɔlaw ta, n'o ye "XIBAARE" ye.
N'a fɔra ko san 20 hakɛ kɔnɔ, Mali sera ka kunnafonisɛbɛn " bɔ wolokan 3 la, k'a sɔrɔ jamana dɔw ma se, ka balikukalan yɛrɛ dafa, sanko, ka se yɛrɛkalan ma, o ye fɛn ye, min bɛ Mali kunnawolo, k'a dɛmɛbagaw hakililatigɛ, bawo, jamana min ye Mali ye, o ŋɛmɔgɔw n'a kɔnɔmɔgɔw ma balikukalanko kɛ bolokɔfɛko ye. O de kɔsɔn, "UNESCO" min y'a kow sabatili walew musakaw bɔbaga fɔlɔ ye, o ka kunbɛn caman bɛ labɛn Mali de kɔnɔ, balikukalanko n'a kunnafonikow

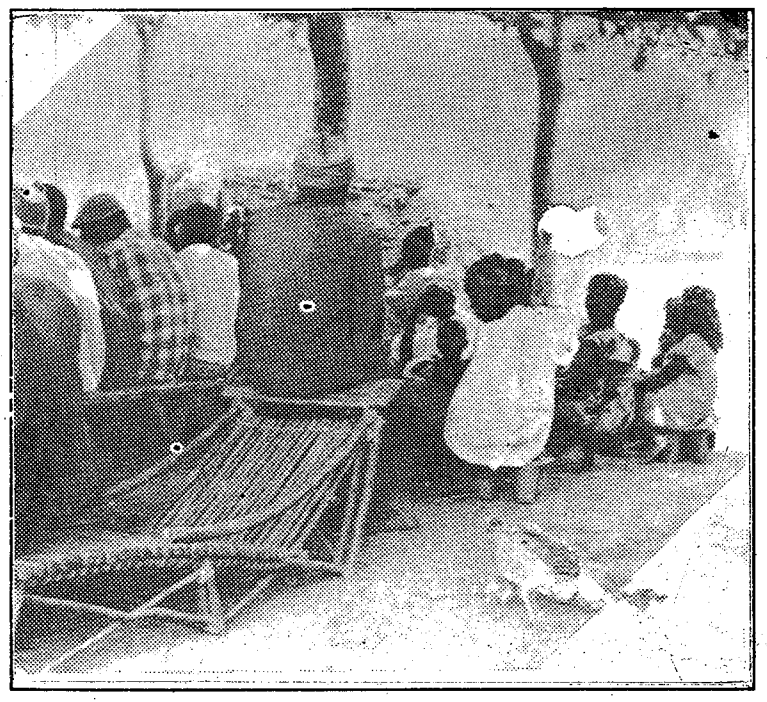

siraw kan.
A kunbɛn laban kɛra Mali jamana kunnafonidaw ni jukɔrɔkalanko lajɛ ye min kɛra Zuluyekalo la. O sira kan, wolokanw sɛbɛncogo mɔgɔ faamuyalenw ye lajɛ dɔkɛ, min labɛnna "ACCT" fɛ, Bamakɔ, kalo tɛmɛnnen na ni jamana 3 nana fara Mali kan, n'o ye Kɔdiwari, Burukinafaso ani Lagine ye. A kɛra cogo o cogo, "ACCT" ni "UNESCO" bɛ Mali de sɛgɛrɛ. U bɛ Mali mɔgɔ faamuyalenw bila fana, ka taa jamana wɛrɛw kɔnɔ, ka t'olu dege baara kɛcogo ŋuman na.
Nin bɛɛ de kɔsɔn, an b'a fɔ ko Mali ye nɔ bɔ, ka jɔyɔrɔ sɔrɔ balikukalanko la, minnu ye furancɛjan don Mali ni Afiriki jamana caman cɛ, "UNESCO" ni "ACCT" ka dɛmɛw" bɛ se minnu ma. O b'a jira ko Malidenw y'u sɛbɛ don kalanbaliya dibi kɛlɛli ma, cogo bɛɛ la. O de b'a kɛ, wolokanw bɛ don da la, sɔrɔkɛlaw bɛ bɔ nɔgɔ la, jamana bɛ yiriwa. O cɛsiriwalew de bɛ ka ŋini, diŋɛ mɔgɔ faamuyalenw n'a dɔnnikɛlabaw fɛ, minnu ka baara ye jamanaw ka ŋɛtaa fɛɛrɛw ŋinini ye. Ni Mali yera jamanaw ŋɛfɛ, o ŋɛtaa fɛɛrɛw bɛ sifilɛ yɔrɔ minnu na, o ka kan, ka dusu kura don Maliden bɛɛ kɔnɔ, walasa, san o san, ni balikukalan sanyɛlɛma kunbɛn don sera, n'o ye "8 SƐTANBURU" ye, an kelen-kelen bɛɛ ka se, ka wasa, an ka wale kɛlenw na, k'a jir'an yɛrɛ la, ko mɔgɔ dɛmɛbaga fɔlɔ y'i yɛrɛ de ye.

MALI JAMANAYE

Ni Jamana dɛsɛkow cayara

Mali ka yɛrɛmahɔrɔnya latigɛra, san 1960 sɛtanburukalo tile 22 don. A koƝɛw bɛɛ Ɲɛnabɔra pariti politiki min hukumu kɔnɔ, o kɛra "US-RDA" ye.
O pariti sekeretɛri zenerali tun ye Modibo KEYITA ye, min kɛra Mali fangaso fɔlɔ peresidan fɔlɔ ye. O de siratigɛ la, a bɛ fɔ, ko Modibo KEYITA de ye Mali ka yɛrɛta "denfa" ye. O tɔgɔ duman bɛ faamuya, bawo, politiki mɔgɔ minnu jɛra, k'an ka yɛrɛmahɔrɔnya sɔrɔli baaraw kɛ, k'an faso bɔ marabaga juguw bolo, k'a kɛ jamana kelen ni kuntilenna kelen ani Ɲaniya kelen ye, ale de tun y'olu Ɲɛmɔgɔ fɔlɔ ye.
A ka mara kɛra pariti politiki kelenko de sira kan, n'o ye "US-RDA" ye, min kuntilenna tun ye sosiyalisimu basigili ye, jamana kɔnɔ. O siratigɛ la, jamana ka nafasɔrɔda caman minnu jɔr'a tile la, i ko iziniw n'u Ɲɔgɔnnaw, minnu dɔw bɛ baara la, halibi, olu jɔlikow nɔgɔyara, ka tɛmɛn jamana kɔnɔmɔgɔw sigilikow kan. K'a ta fasobaarakow la, ka t'a bila milisikow la, bɛɛ de tun b'i sen kan, fo ka se fanga tali ma, sɔrɔdasiw fɛ. Peresidan Modibo KEYITA ye san 8 de kɛ fanga la, i ko, k'a ta san 1960 la,k'a bila san 1968 la. A bɛ se ka fɔ, ko Modibo tile diyayɔrɔ dɔ kɛra izini caman jɔ ye, minnu dɔw sabatili koƝuman bɛ ka Malidenw nafa, hali sisan.

N'I Y'I KA WULUJUGU FAGA, DƆWƐRƐ KA WULUJUGU B'I KIN

An bɛ sɔrɔdasikɛ 14 minnu dɔn, n'olu de jɛra, ka fanga ta, san 1968 Nowanburukalo tile 19 don, n'u ye Musa Tarawele k'u Ɲɛmɔgɔ ye, olu ye fanga takun kɛ, jamanadenw tɔɔrɔli n'u sɛgɛnni de ye, Modibo ka sosiyalisimu politiki kɛcogo jugu ani gɛlɛya basigiko jugu ni milisi cɛdenw ka wale juguw kɔsɔn. Fɛn minnu bɔra Modibo minɛli n'a ka kasoladon na, fo ka s'a fatuli ma, san 1977 la, ka sɔr'a n'a nɔkanmɔgɔw kelen si ka kiiri ma kɛ, olu dɔnnen b'an bɛɛ fɛ. A ko daminɛtuma la, Musa y'a jira, k'olu tɛna tɛmɛn kalo 6 kan, fanga la, k'u bɛna se, ka jamana bɔ nɔgɔ la, o waati kɔnɔ, ka tila, ka wotew labɛn, walasa ka fanga di siwiliw ma, bawo, ko sariya ma politikikow daga sɔrɔdasiw ye. O layidu kuma fɔlen ma b'a sira fɛ, bawo, Musa ye san 10 hakɛ de kɛ, k'a sɔr'a da ma don politikiko kuma la, i ko k'a ta san 1960 la, k'a bila san 1979 la, n'o kɛra sɔrɔdasiw ka pariti politiki "UDPM" bangesan ye. Jateminɛ la, a bɛ se, ka fɔ ko fɛn caman jɛngɛra, jamana kɔnɔ, k'a da Musa ka tugubaanciya kuntaala janyali kan. K'a ta fanga tasan na, fo k'a bila "UDPM" bangesan na, Musa n'a kokɛƝɔgɔnw ye ko bɛɛ da Ɲɔgɔn kan. O ye bɛɛ kɔnɔrɔfili, ka bɛɛ jɔrɛ, jamana fangako basigibaliya la, ka bɛɛ hami, Musa jɛƝɔgɔn caman labanko juguw la, ka bɛɛ siran Musa yɛrɛ Ɲɛ, bawo, fanga diya y'a ni gɛlɛya kojugu.
Paritiko ni Musa yɛrɛ ni dacogo jugu, fanga kan, olu y'a bil'a yɛrɛ-sɔsɔ-kɛnɛ dɔ kan, n'o ye sɔrɔdasiw sendonni ye, politikow la, ka sɔrɔ sariya m'o daga. O yɔrɔ digira politikimɔgɔw la. Tuma min na, olu bɛ Musa ka fanga senkɔnɔmaceli baaraw la, dogo la, Musa yɛrɛ, a jɛƝɔgɔnw, a furumuso n'a balimaw ani jamana Ɲɛmɔgɔ fɛn o fɛn bɛ fangabolo dɔ la, olu y'u ta kɛ nafolo Ɲiniko jugu bɛɛ ye. Forobabaarakɛla tɔw ani kɛnyɛrɛyew bɛɛ ye jamana Ɲɛmɔgɔw ladege. Mɔgɔ min bolo mana bɛn fɛn min ma, o bɛ k'o tigi ta ye. Faama t'i Ɲininka, kuma tɛ faantan ma. Jamana n'a sɔrɔw kɛra "forobasogo" ye. Ni mɔgɔ min ka muru da ka di, o tigi de bɛ sogo caman sɔrɔ. Fen minnu bɔra, o walew la, n'u Ɲɛnabolikow bɛ sen na, halibi, olu ma dogo mɔgɔ si la, Musa kɛra firawuna ye : ale dɔrɔn de sago bɛ kɛ, kuma tɛ k'a fɛ, a tɛ laadi. A ka karɔgɛlɛnya n'a ka tulomagɛlɛnya ye bɛɛ bila Modibo tile nimisa kɛnɛ kan. A kɛr'i n'a fɔ wulujuguko min dara nsana la : "ko n'i y'i ka wulujugu faga, dɔwɛrɛ ta b'i kin". Nka, Musa tun Ɲinɛra fɛn min kɔ, o ye Ala ka hakɛ ye, min bɛɛ juru sarali tɛ bila, ka lahara makɔnɔ.

MƆGƆ T'A DƆN, K'I B'I DIYA, FO N'I Y'I GOYA

Musa ka pariti "UDPM" hukumu kɔnɔ, a y'a sago kɛ, k'a sɔrɔ : jamana kɔnɔmɔgɔw bilala Ɲɔgɔn na; jamana Ɲɛmɔgɔw ye nafolo dun cogo bɛɛ la; mɔgɔ tɔw sɛgɛnna, cogo bɛɛ la, sanko cikɛlaw ni forobabaarakɛlaw; minɛli, lajabali ani fagali caman kɛra. Kabini Musa jɔr'a kɛlɛkɛsen kan, san 1978 waati la, n'a m'a jɛƝɔgɔnw yɛrɛw to, fo k'a s'a binni ma, a ma fara politikimɔgɔw, mɔgɔkalannenw, i ko lɛkɔlikaramɔgɔw ni lɛkɔlidenw na. A ye sɔrɔdasi yɛrɛw dɔw fisaya ni Ɲɔgɔn ye, ka lakuruw kɛ baaraƝiniw ye. Ni mɔgɔ min tɛ Musa n'a muso n'u kɛkoƝɔgɔnw ani "UDPM" bɛɛ lajɛlen ka "bulonba" kɔnɔ, o tigi tɛ Ɲɛ sɔrɔ fosi la, jamana kɔnɔ.

Modibo KEYITA

Musa TARAWELE

SAN 33 SƆRƆ

Yɛrɛta hɛrɛkow bɛ dɔgɔya

O siratigɛ la, don o don, dɔ de tun bɛ fara mɔgɔ tɔɲɔlenw ka yɛrɛɲinijɛkuluw kan, minnu labanna, ka se Musa la, tuma la, a yɛrɛ sigilen tɛ ni min ye, bawo, Musa ka jate la, marabaga wɛrɛ tun tɛ Mali la, ale kɔ. Nk'a bɛ fɔ ko "mɔgɔ t'a dɔn, k'i b'i diya, fo n'i y'i goya". O de kɛra Musa ta ye, Musa min ma sɔn demokarasifangako basigili ma, n'o kɛr'a mangoya kun wɛrɛ ye, min bonyara ni mangoya tɔw bɛɛ ye. Jamaana kɔnɔmɔgɔw bɛɛ tɛ jɛ mɔgɔ kelen na gansan. O de kɔsɔn, Ala ye politikimɔgɔw, baarakɛlaw, lɛkɔlidenw n'u karamɔgɔw ani sɔrɔdasi kankelentikigiw bɛɛ dɛmɛ Amadu Tumani TURE tun bɛ minnu ɲɛfɛ, ka Musa minɛ san 1991 marisikalo tile 26 don, k'a jir'a la, ko "mɔgɔ b'i tile de kɛ, nk'i tɛ se ka diɲɛ laban". A ka yɛrɛsagofanga labanna kaso la. Sanni Alifa Umaru KONARE ka sigi fanga la, san 1992 zuwɛnkalo tile 8 don, ATT ye furancɛfanga peresidanya kɛ, i ko Musa binni ni Alifa sigili waati kɔnɔ, n'o bɛnna kalo 14 hakɛ ma. O fanga fila furancɛ la, ATT ye jamana boloda kokura ye, ka wotew kɛ, ka ɲɛmɔgɔ kuraw sigi, ka sariya kuraw basigi, ka pariti politiki camanko latigɛ, ka jamana bila demokarasi sira kan, n'o ye jɛmufanga sira ye, Musa tun banna min ma, bawo, Musa tun t'a fɛ, ani mɔgɔ wɛrɛ ka jɛ fanga la, ka jamana mara jɛkawale kadara kɔnɔ.

Sisan, Modibo fatura; Musa n'a kokɛɲɔgɔnw minɛra, k'u ka kiiri kunfolo kɛ, k'u don kaso la, sanni kiiri kunfilanan ka kɛ. ATT ye jamana labɛn koɲuman, k'a don Alifa bolo, min yɛrɛ bɛ ɲini ka san fila dafa, fanga la, k'a sɔrɔ, fosi ma se, halibi, ka yɛlɛma, bɔnɔgɔla sira kan. O b'a jira ko san 33 kɔnɔ, Mali jamana hɔrɔnyale dɛsɛkow cayara kosɛbɛ; k'o dɛsɛkow de nana ni yɛrɛta hɛrɛkow dɔgɔyali kojugu ye. O bɛ faamuya, bawo, jamana bololankolon si tɛ se, ka fosi k'a yɛrɛ. Nka, mun fɛn ni mun fɛn ye Mali bololankolonya ? A fɔlɔ ye sɔrɔ ye. Fosi ma se, ka bɔ dugujukɔrɔ siman ni sumansijolan nɔgɔ kɔ. Sɛnɛfɛnw tɛ ka ɲɛ, wa sɔngɔ t'u la. Ni ja ma na, ntɔnbilenw bɛ jigin. Jago tɛ k'a cogo la, k'a masɔrɔ, wari tɛ mɔgɔ bolo. O tɛmɛnnen kɔ, nanbara ni yurugu-yurugu ye kɔkan jagofɛnw caya, ka tɛmɛn jamana yɛrɛ ni kɛnyɛrɛyew taw kan. Surɔfɛn kɛra tilerɔfɛn ye. Kabini Musa tile la, sonyali bilala baara nɔ na. Ni kɔkandɛmɛ dunko jugu farala sɔrɔdɛsɛ kan, o ye jamana ka sɛgɛn jate minɛlen ye, k'a ban. An b'o "dɛsɛkɛnɛ" de kan, sisan, min tutigɛbaga fɔlɔ kɛra Musa Tarawele ye. San 23 tɛmɛnnen ninnu kɔnɔ, Musa n'a muso an'u kokɛɲɔgɔnw ye Mali "cun" dingɛdun min kɔnɔ, ni Ala yɛrɛ ma hiinɛ Mali la, a jamana kɔnɔmɔgɔw bɛ fɛrɛ ɲɔgɔn nɔmɲinɛ de ma gansan, nk'a dɛsɛkow dɔgɔyali bɛ gɛlɛya, kuma t'u banni ma. O siratigɛ la, a bɛ fɔ, ko "mɔgɔ kan'i dajugu don i yɛrɛ la"; ko "mɔgɔ kan'i yɛrɛ jigi tigɛ", diɲɛ gɛlɛyaw caya kojugu kɔsɔn. A kɛra cogo o cogo, n'an sera ka bɔ ɲɔgɔn kɔ, hadamadenyako ani politikiko siraw kan; n'an ye fasobaara kɛ, tilennenya, jɛlenya ani ɲɛtaa ɲaniya kɔnɔ ; n'an ye nafolokow ni baaraminɛnkow k'u kɛcogo dagalenw ye ; ni ɲɛmɔgɔ kuraw ma tɛmɛn ɲɛmɔgɔ kɔrɔw ka sira kɔrɔw fɛ, a ka c'a la, hali n'an ma bɔ nɔgɔ la, an na safunasɔngɔ ɲuman sɔrɔ. Nka, o yɛlɛma gɛlɛyayɔrɔ bɛ se, ka b'a latɛmɛncogo la. A man kan ka kɛ yɛlɛmako teli ye, min jaabisɔrɔ fana ka teli. A bɛ kɔɲɔsɛnsɛn de... bawo, ni mɔgɔ degera wale o wale la, k'o kɛ laada bisigi ye, min waleyali kuntaala janyaara kosɛbɛ, o wale dabilali tɛ karabaɲini. A bɛ kɛ ɲɔgɔnbilasira kumaw de ye, minnu bɛ mɔgɔw sɔn hakili ɲuman na, ka jamana tiɲɛlikow dabila.

Mali jamana ye san 33 sɔrɔ, ɲinan san 1993 la, yɛrɛmahɔrɔnya kɔnɔ, min sanyɛlɛma kunbɛn bɛɛ bɛ deli ka kɛ gintankow ye, jamana yɔrɔ bɛɛ la. A don kɔrɔ n'a bonya kama, ɲɛnajɛ suguya bɛɛ bɛ labɛn, denmisɛnkuluw, musojɛkuluw, baarajɛkuluw ani sɔrɔdasikuluw fɛ, n'olu b'a koɲɛw sankɔrɔta n'u ka defilew ye, minnu senfɛ, kɛlɛkɛminɛnw bɛ labɔ, ka mɔgɔw laɲagari n'u ye. A don ye peresidan yɛrɛ kumadon ye, ka fasobaarako, a yiriwaliko n'a ka ɲɛtaako kɛcogo ɲuman dusu don jamanadenw kɔnɔ. Peresidan Alifa ka ɲinan kuma kɔnɔ, a y'a sinsi fɛn min kan, kosɛbɛ, o ye Mali demokarasi matarafali ye. A ko Mali muritiba ma se ka sabati, ɲɛjibo ni jolibɔn kɔ. A y'a jira ko diɲɛ bɛɛ bɛnn'a kan, k'o ɲɔgɔn muruti ma deli, ka kɛ Afiriki ani jamana caman wɛrɛw kɔnɔ, k'a d'a latɛmɛncogo lakika kan, n'o kɛra fasodenw bɛɛ lajɛlen donni ye, da kelen fɛ, ka fanga jugu kelen daga wuli, k'a bɔ bɛɛ da la. A ko kelenya min y'o sebaaya latigɛ, k'o kelen de ka kan, ka kɛ Mali kura jɔsen ye bawo, ko sebaaya ni fanga cɛmaɲi mɔgɔ kelen bolo, k'u cɛkaɲi jama de bolo.

Amadu Tumani TURE

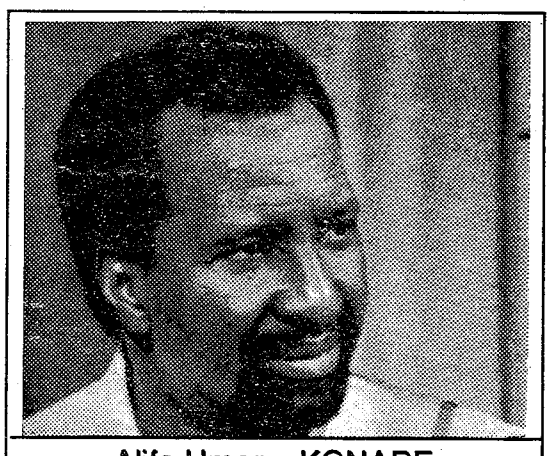

Alifa Umaru KONARE

Mali ni" Unesco"ka seminɛri

K'a ta san 1993 Zuluyekalo tile 26 don na, k'a bil'a tile 30 don ɲa, Mali kunnafonidaw ani Mali kalanko jukɔrɔbolo mɔgɔ faamuyalen caman ye ɲɔgɔ sɔrɔ, hakilifalen kɛnɛ dɔ kan, min bɛ wele ko "seminɛri". A ɲɔgɔnkunbɛn baaraw kɛra Bamakɔ dunanjiginso dɔ de kɔnɔ, n'o tɔgɔ ye, ko "NARHAWA". Musakakow siratigɛ la, "UNESCO", n'o ye jamana hɔrɔnyalenw ka kelenyatɔnba "ONU" bolofara dɔ ye, min ɲɛsinnen bɛ kalanko, ɲininiko, seko, dɔnko ni kunnafoniko ma diɲɛ kɔnɔ, o ni Minisiriso fila de jɛra, Mali tɔgɔ la k'a ɲɔgɔnye labɛn. A fɔlɔ ye seko, dɔnko ni kunnafoniko minisiriso ye.

A filanan ye jukɔrɔkalanko minisiriso ye. O minisiriso fila baarada minnu ɲɛsinnen b'a kunnafonikow n'a kalankow ma, i ko "AMAP","ORTM", "DNAFLA", "IPN" ani yiriwalikow fɛɛrɛtigɛ jɛkulu minnu sigilen bɛ Mali kɔnɔ, i n'a fɔ "CESPA", "IMRAD" ani "US.AID", olu ka mɔgɔ faamuyalen sugandilenw de y'u hakilinataw jira ɲɔgɔn na, tile 5 hakɛ kɔnɔ, k'olu kɛ bɛnkansɛbɛn dɔ ye, min b'u ka baaraw ɲɔgɔn dafacogo ɲuman n'a nɔgɔyalicogo ɲumanw dantigɛ. O bɛnkansɛbɛn dilanni dɔrɔn b'a jira k'a kunbɛn dabɔkun ɲɛna.

A ɲɔgɔnye dayɛlɛdon, mɔgɔ minnu tun b'a ɲɛmɔgɔsigiyɔrɔ la, o fɔlɔ ye Bubakari JARA ye, n'o ye jukɔrɔkalanko minisiriso baarada kuntigi ye, n'a koɲɛ bɛɛ bonya tun dir'ale de ma. Mɔgɔ min tun b'ale kɛrɛfɛ, o ye Musa SO ye, n'o yɛrɛ fana ye seko, dɔnkɔ ni kunnafoniko minisiriso baarada kuntigi ye. Mɔgɔ min tun b'olu fila bɛɛ kɛrɛfɛ, o ye Kirisitini PERƆNNI ye, n'o ye mɔgɔ faamuyalen ye kunnafoniko la, min bɔra Pari, ka n'a kunbɛn kama Bamakɔ, "UNESCO" tɔgɔ la. Ale de ɲɛsinnen b'o kunnafonidakow basigili n'u yiriwali baaraw ma, diɲɛ jamanaw kɔnɔ, sanko, dɛsɛbagatɔ jamanaw. Ale yɛrɛ ye muso de ye. Nk'a bɛ fɔ kɔ "musoya tɛ mɔnɛ ye". O jɔyɔrɔ kɔsɔn, kirisitini PERƆNNI de ye Mali ni "UNESCO" ka Bamakɔ seminɛri in labɛnkun ɲɛfɔ, jama bɛɛ ye.

O yɔrɔ ɲɛfɔli de kɛra baaraw daminɛli yɛrɛ ye,, minnu latɛmɛnna, jama ka mɔgɔ sugandilen 3 ka ɲɛmɔgɔya kɔnɔ, n'o fɔlɔ ye Musa Susɛn DANBELE ye, ka Mohamɛdi KULUBALI ni Amadu SANKARE d'o kan. Olu mɔgɔ saba de kɛra mɔgɔw n'u ka walew bolodabagaw ye, kabin'a kunbɛn dayɛlɛdon, f'a kunɛdon. A koɲɛ bɛɛ bolodacogo ɲuman y'a ɲɔgɔnyelaw bɛɛ ka sabati jira.

O siratigɛ la, mɔgɔ faamuyalenw yamaruyara cogo min na, k'u hakilinakow dantigɛlisɛbenw kalan, jama bɛɛ ɲɛna, walasa bɛɛ k'i ta f'a la, ka tila, ka bɛn taabolo kelen kan, o cogo filɛ :

- Madamu ASIKOFARE ni Haruna TURE kumara, "DNAFLA" tɔgɔ la. Basiriki TURE kumara, "AMAP" ni "KIBARU" tɔgɔ la. Madamu Tarawele Korotumu KONFE kumara, jukɔrɔkalanko baarada dɔ tɔgɔ la, min ni "US-AID" bolo bɛ ɲɔgɔn bolo. O sira kelen de fana la, Bakari TARAWELE ni Amadu SANKARE kumara. Mohamɛdi KULUBALI kumara, "IMRAD" tɔgɔ la. Shɛkina SISE ni Fili KEYITA kumara "ORTM" tɔgɔ la. Abu JARA kumara, "IPN" tɔgɔ la. Burahima DUNBIYA kumara, sanfɛkalanko ɲininі baarada tɔgɔ la.

A dantigɛlisɛbɛn bɛɛ kelen-kelen kun kan, jamalakuma ma kɔtigɛ, fɔ bɛn kɛlen kɔ. O b'a jira ko kunnafonidaw baarakɛlaw ni kalanbolow baarakɛlaw dusuw n'u ɲaniyaw bɛɛ ye kelen de ye, n'o y'u ka baaraw kɛcogo ɲuman ye, ka ɲogon dafa. N'o dusu, n'o ɲaniya n'o fɛɛrɛw b'u kɔnɔ, bawo, a bɛɛ ye mɔgɔ kalannen faamuyalenw de ye, i b'a sɔrɔ, a minɛnw n'a musakaw de t'u bolo fɔlɔ. N'o tɛ, a bɛɛ b'a dɔn, ko kalan jujɔn ye kunnafoni de ye , n'o ye dɔnniya laselicogow ye, hadamaden ma, i k'a sɛbɛnni (bolo la), a ɲɛfɔli (da la), an'a lajɛli (ɲɛ la). Walasa kalan ka dafa, k'a kɛ k'a ɲɛ, ka nafa sɔr'a la , f'a ka tɛmɛn, nin sira 3 de fɛ, ɲɔgɔn fɛ. O misali filɛ : dɔnniya bɛ kalankaramɔgɔw de kun na, nk'a jɛnsɛnni, k'a lase kalanden çaman wɛrɛw ma, yɔrɔsurun ani yɔrɔjan na, o fɛɛrɛ bɛ kunnafonilaselaw de bolo..

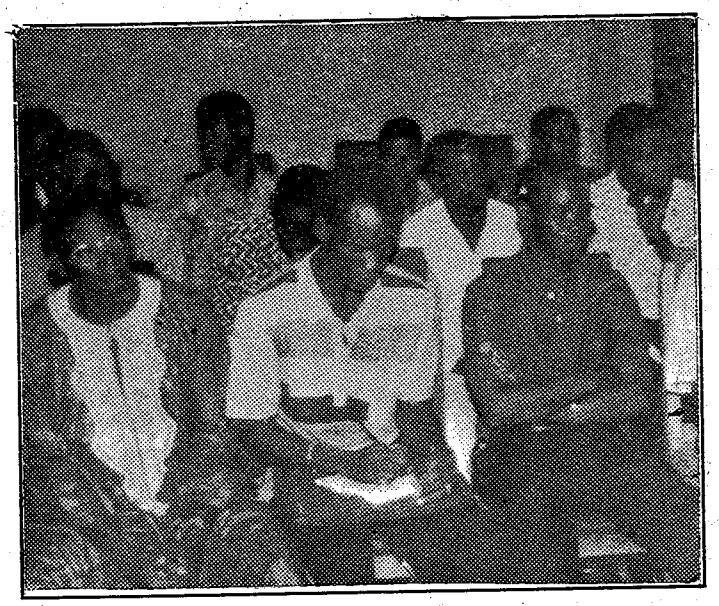

Kunnafonida ni jukɔrɔkalan

Mali ni "UNESCO" ka Bamako "seminɛri" in ma ŋɛsin jukɔrɔkalanko ma gansan. O de jɔyɔrɔ kolo ka girin, hadamaden labɛnni na, k'a ka diŋɛlatigɛ diyabɔ, k'a masɔrɔ, kalan yɛrɛ bɛ damin'ale de ye fɔlɔ.
Cɛmancɛkalan ni sanfɛkalan tɛ lasɔrɔ, ale kɛcogo ŋuman kɔ. Ale de ye ladamuni, kalanjɛ ani dɔnniya jujɔn ye. A latɛmɛnni ka gɛlɛn kojugu. A tɛ kɛ k'a ŋɛ, timinandiya ni muŋun kɔ. A koŋɛ kelen si ma nɔgɔn, bawo, a bɛ kɛ denmisɛnninw de kun, a cɛmanw n'a musomanw, minnu wolosi b'a ta san 5 hakɛ la, fo ka se san 15 hakɛ ma, ani balikukalandenw, minnu si bɛ ka kɔrɔbaya, kalan suguya bɛɛ kɛcogo ŋuman ma. N'an b'a dɔn ko "bi denmisɛnninw de ye sini mɔgɔkɔrɔbaw ye", ko denbatigiw ni jamana yɛrɛ jigi dalen b'olu de kan, siniŋɛsigiko la, n'an b'a dɔn ko balikukalandenw de ye sɔrɔkow ntulomaw ye, cikɛduguw kɔnɔ, an t'olu ka kalanbolo sɛbɛ dɛmɛni kɛ bolokɔfɛnko ye. N'o kalan kɛcogo ma ŋɛ, a bɔnɔyɔrɔ bɛ caya kojugu. A bɔnɛ barika ka bon, jamana sorokow, a yiriwalikow n'a ŋɛtaakow la. A ka bon denbatigiw ka hakililatigɛ n'u ka lafiya la: n'i den ma kɛ fɛn ye, i hakili tɛ sigi, i tɛ lafiya. I den bɛ k'i bolo doni girin wɛrɛ ye. A bɔnɛ barika ka bon denmisɛninw yɛrɛw ka diŋɛlatigɛ la: n'i ma kalan, fo ka nafa kuntaalajan sɔr'a la, i kɛ ka gɛlɛn, ka fɛn k'i yɛrɛ ye, kuma tɛ mɔgɔ wɛrɛ ma. A kalanko dabɔra "nafasɔrɔ" min kama, n'o ma se ka b'a sira fɛ, denmisɛninw bɛ laban bɔlɔn dɔrɔn de kɔnɔ. A cɛmanin caman bɛ kɛ fugariw, wali karatɔw ye. Musomaninw ta bɛ kɛ tilefɛ-janburuya ani sufɛ-sungurunbaya ye. An b'o bɔnɔko-bɔnɔko dama-dama dɔrɔn de kɛnɛ kan sisan. A ko kɛlen bɛ, ka dɛsɛbagatɔ jamanaw ani denbatigiw bɛɛ lajɛlen kɔnɔrɔgan, k'u dusu kasi, k'u hakili ŋagami, k'u miiri janya, k'u dabali ban, k'u jigi tigɛ, bawo, denko ye jigiko de ye. N'a ma jigi tugu, a b'a tigɛ...
Nin yɔrɔw de bɛ jukɔrɔkalanko kɛ jɔrɛnanko ye, k'a kɛ bolodiŋɔgɔnmako ye, k'a kɛ jɛkawaleko ye baarada bɛɛ bolo, sanko, kunnafonidaw ni ŋininidaw, minnu baarakɛla

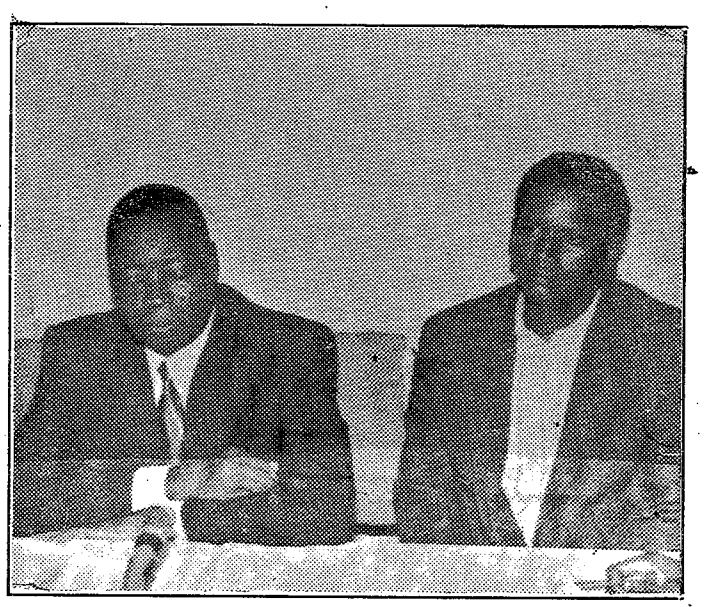

mɔgɔ faamuyalenw ka bolomadɛmɛ walew man kan, ka kɔtigɛ, jukɔrɔkalanbolo n'a baarakɛlaw la, fo ni dɛsɛ yɛrɛ kɛra. O siratigɛ la, an bɛɛ b'a dɔn, ko "dɛsɛ" taamaseere ye "ntanya" de ye. Ni dusu niŋaniya bɛ jamana min n'a kɔnɔmɔgɔw la, ni barika ni fɛɛrɛ suguya bɛɛ b'u kɔnɔ, ni fɛn t'u bolo, i ko n'u nafolontanyara, dɛsɛ bɛ k'u taamaŋɔgɔn ye. Labɛn kɔrɔ tɛ latɛmɛn ye. An bɛ diŋɛ gɛlɛya waati min na, sisan, jukɔrɔkalanko n'a ŋɔgɔnna yiriwali fɛɛrɛ caman wɛrɛw, minnu sirilen bɛ jamana fangaso fɛ, olu bɔ ka gɛlɛn, u bɔsira ŋuman fɛ, sɔrɔ ani dɛmɛ kɔ. Sɔrɔ bɛ bɔ jamana yɛrɛ de kɔnɔ, a dugukolo kan, wal'a dugukolo jukɔrɔ. Dɛmɛ bɔyɔrɔ ka ca. A bɛ bɔ jamana kɔnɔ, an'a kɔkan. A bɛ bɔ setigijamanaw ani diŋɛ ŋɔgɔndɛmɛ jɛkulu caman yɔrɔ, i ko "UNESCO" n'a ŋɔgɔnnaw.
O siratigɛ la, an dalen b'a la, ko "UNESCO" min ye kunbɛn in labɛn Mali kɔnɔ, k'o bɛn'a ka dɛmɛ lase, Mali kelen in ma, walasa, mɔgɔ faamuyalenw bɛnna fɛɛrɛ minnu kan, olu ka se, ka kɛ wale nafamaw ye, bɛɛ bɛna bɔ minnu nun ma, Mali kɔnɔ. N'o kɛra, hali ni denmisɛninw tiŋɛkojugu ma ban, caman bɛna b'a la. O bɛ k'an bɛɛ kunkɔrɔtako ye.
A kɛra cogo o cogo, an b'a dɔn, ko Bamako kunbɛn in sabatili la, "UNESCO" m'a bolo di Mali ma nɔgɔ kan. I b'a sɔrɔ, jateminɛko la, Maliden yɛrɛw fanga sera, ka nɔ minnu bɔ jukɔrɔkalankow ani kunnafonikow la, ni "KIBARU" y'o misali dɔ ye, olu kodɔnnen kɔ, "UNESCO" fɛ, a y'a cɛsiri, sanko, nin lajɛ sira ka kɛ dɛmɛ sira ye, walasa nɔ minnu bɔra Mali kɔnɔ, olu kana tunun, nk'u ka sankɔrɔta, ka t'a fɛ. An bɛ Ala deli, a k'o jateminɛ bɛn sen ma, bawo, a bɛ fɔ ko mɔgɔ t'i dajugu don, i yɛrɛ la. O siratigɛ la, an bɛ se k'a fɔ, ko walasa "UNESCO k'a dɔn, ko Mali jigi dalen b'a ka dɛmɛ nafama kan, minisiri Shekina Kamisɔkɔ, min ŋɛsinnen bɛ sekow, dɔnkow ani kunnafonikow ma, o yɛrɛ de y'a lajɛ kuncɛwalew ŋɛmɔgɔya kɛ, san 1993
zuluyekalo tile 30 don, kaa ka wasa jira, "UNESCO" la, Mai bɛɛ tɔgɔ la.

KAYIDAMA ḲƐRA MUSOTƆGƆTIGI YE

Madamu SISE Kayidama SIDIBE

MUSO KELEN MIN SERA KA Bɛɛ KUNNAWOLO

Kabini diɲɛ dara, a kɔnɔfɛnw bɛɛ kɛra fila-fila de ye: cɛ ani muso. Olu de ye ɲɔgɔn dafalan ye, fo ka t'a diɲɛ laban, i ko, fo ka taa s'u fatuli ma. Nka, diɲɛlatigɛ kow waleyali la, galabukɛnɛya bɛ cɛkunda, a bɛ musokunda. O b'a jira ko sɔrɔw damakɛɲɛlen bɛ cɛw ni musow bɛɛ ye. O de kɔsɔn, baanaya ni sebaaya ani dɔnniya kɛra fɛnw ye, bɛɛ dama ka kan fɛn minnu na, fo ni Ala yɛrɛ ye mɔgɔ min jɛn. N'o tɛ, mɔgɔ si se tɛ, mɔgɔ wɛrɛ nagasili, wali, mɔgɔ wɛrɛ yiriwali la: bɛɛ b'i dakan de bolo.

O siratigɛ la, ni muso kelen ye muso tɔw ani cɛw bɛɛ lajɛlen kunnawolo, ɲɔgɔn fɛ, jamana kɔnɔ, an'a kɔkan, o b'a jira, ko musoya tɛ mɔnɛ ye, ko musolankolon de b'a kɛ mɔnɛ ye, ko musow bɛ se, ka jɔ cɛw jɔyɔrɔw la, ko cɛ suguya dɔw fana bɛ se, ka ye lankolonya kɛnɛ kan. A kɛra cogo o cogo, dɔnniya selen bɛ hakɛ min na sisan, n'o y'a lawɛrɛli ye, a bɛ ka se "musobulon" kɔnɔ, ka t'a fɛ. O ye wasako ye musokunda, k'a masɔrɔ, kabini lawale la, muso ma se, ka jate dɔnnikɛla ye, wa, fosi fana tun tɛ ka dabali, ka musow ka kalanko yiriwa. Hakilima bɛɛ b'o kun dɔn... O tun ye "kunun" kow ye, i ko tuma minnu na, cɛw tun bɛ siran muso kalannenw ɲɛ, k'a d'u ka musoya wale caman girinya farali kan, kalan dɔnniya girinya kan.

Nka, sisan, muso finitigi ani cɛ kulusitigi kalannenw bɛɛ dama ka kan, fasobaara n'a ɲɔgɔnnaw la. O de kɔsɔn, baarada ka dɔgɔ, jamanaw kɔnɔ, musow ma minnu ɲɛmɔgɔya kɛ, k'a ɲɛ, fo ka bɛɛ wasa. O ɲɔgɔn musow bɛ Mali baarada caman na bi, minnu ka ca ni ba n'a si ye. Mali la, musow yɛlɛnna, fo ka se, peresidan kɔrɔsigiya ma, kuma tɛ minisiriya ani forobabaaradaw ni kɛnyɛrɛye baaradaw kuntigiyaw ma. Olu tɛ kokuraw ye tuguw, bawo, musow kalanni, u yiriwali n'u yɛlɛnni minnu tun tɛ bɛn cɛw ma fɔlɔ k'a d'u kɔrɔtaw kan, olu kɛra cɛw haminanko gɛlɛn dɔ ye, fangaso kunda, ani denbatigi kunda, k'a masɔrɔ, bɛɛ sago ye "musotɔgɔtigi" caman bɔli de y'i ka jamana n'i ka denbaya kɔnɔ.

O de kɛr'an balimamuso, Madamu SISE Kayidama Yuba SIDIBE ta ye. Ale de tar'a ɲɔgɔn dɔnnikɛla damadɔ cɛ la, k'a kɛ ɲɔgɔndɛmɛ jɛkulu dɔ kuntigiba ye, Mali tɔgɔ la. O jɛkulu bɛ wele ko "CILSS", i ko "SILISI" bamanankan na. A jɛkulu ɲɛsinnen bɛ ja n'a masibaw kɛlɛli de ma, jamana 9 kɔnɔ, minnu bɛ saheli kɛnɛkan, Afiriki tilebinyan fɛ, n'o ye: Burukina, Kapuwɛri, Ganbi, Ginebisawo, Mali, Moritani, Nizɛri, Senegali ani Cadi jamanaw ye. An balimamuso KAYIDAMA sugandira jamana 9 ninnu yiriwali minisiriw yɛrɛw de fɛ. A kɛra san 1993 Utikalo tile 10 don, n'o benn'a minisiriw ka Wagadugu kunbɛn kɛrɛnkɛrɛnnen kunɛɛdon ma. A yɛrɛ ye muso furulen ye, den 4 bɛ min n'a cɛ bolo. A wolola Tumutu dugu kɔnɔ, a san 45 de ye ɲinan ye. O b'a jira ko Mali jamana woloden lakika yɛrɛ don, min bɛ kɔrɔbɔrɔkan, bamanankan ani faransikan fɔ, a ɲɛma. Kabini san 1974, fo ka n'a s'a bilali ma "SILISI" jɛkulu kuntigiya la, a ye baara kɛ jamana yiriwali fɛɛrɛtigɛda minisiriso dɔrɔn de la, an'o fɛɛrɛw bolodacogow n'u latɛmɛncogow.

O siratigɛ la, a kɛra jamana ka bɔnɔgɔla fɛɛrɛtigɛkow minisiri yɛrɛ ye. O kɛra furancɛ fanga kɔnɔ, i ko tuma min na, ATT tun bɛ peresidanya la. A kɛr'o yɛrɛ kɔrɔsigibaga ye, sann'a ka bila jamana sɔrɔdaw bɛɛ lajɛlen nafakow jatemine baarada kuntigiya la. A tun bɛ jɛkulu fila bɛɛ la, minnu ka walew ɲɛsinnen bɛ Sahelikungo ani Tumutu mara yiriwalikow ma, ɲɔgɔndɛmɛ siratigɛ la, Mali kɔnɔ, an'a kɔkan.

Nin jɔyɔrɔ kologirin caman dantigɛlen kɔ, an bɛ se k'a fɔ, k'an balimamuso KAYIDAMA y'a bilayɔrɔw minɛnw fa kosɛbɛ fasobaara la; k'a kɛra musotɔgɔtigi ye, min ka dɔnniya yeelen ye Mali labɔ, cogo bɛɛ la, fo ka se jamana caman wɛrɛw ma, ɲɔgɔnfɛ, minnu ni Mali bɛ ka jɛ, ka ɲɔgɔn kisi ja kasaaraw n'a masibaw ma.